

[Time: Three Hours]

[Total Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
- 1. All questions are compulsory.**
 - 2. Draw sketches and diagrams wherever necessary.**
 - 3. Use of map stencil is permitted.**
 - 4. World map (Appendix -2) should be tied along with your answer paper.**

Q.1 (A) Study the thematic map supplied to you (Appendix -1) and answer the following questions.

- (i) What is the theme and cartographic technique of the map? **(02)**
- (ii) Which country has the highest arable land and why? **(03)**
- (iii) Which country has very less arable land and why? **(03)**
- (iv) What is the total percentage of arable land in USA and UK? **(02)**

(B) Mark and name the following features at the most appropriate location in the outline map of the world supplied to you (Appendix -2)

- (i) A country having an island location and a country having continental location. **(02)**
- (ii) A plateau in India and a major mountain in South America. **(02)**
- (iii) Any two metropolitan cities in the world. **(02)**
- (iv) Any one country with high human development index and a sparsely populated region. **(02)**
- (v) Two leading countries in the production of natural gas. **(02)**

Q.2 (a) What is ecosystem? What are the functions of ecosystem? **(10)**

(b) Explain the components of ecosystem. **(10)**

OR

(c) Describe the man-environmental relationship with suitable examples. **(10)**

(d) Write note on: i) Scope of environmental studies ii) Role of biotic components in environment **(10)**

Q.3 (a) Define resource and explain factors influencing resource utilization. **(10)**

(b) Give an account of conventional energy resources. **(10)**

OR

(c) What is conservation? State the methods of resource conservation. **(10)**

(d) Explain the problems associated with management of forest resource. **(10)**

P.T.O

- Q.4 (a)** Give an account of human development index. (10)
- (b)** Write a detailed note on population explosion in India. (10)
- OR**
- (c)** Write notes on: (10)
- (i) Measures taken to control population growth in India.
 - (ii) Environment and human health
- (d)** Discuss the 'Demographic transitional theory'. (10)
- Q.5 (a)** Describe degradation of air resource in urban areas. (10)
- (b)** Give an account of sustainable cities. (10)
- OR**
- (c)** Write notes on: (10)
- (i) Urban crowding and stress on resources.
 - (ii) Urban heat island.
- (d)** Discuss problems arising due to migration in urban areas. (10)

[वेळ: 3 तास]

[एकूण गुण : १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.
3. नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
4. तुमच्या उत्तरपत्रिकेसोबत जगाचा नकाशा (परिशिष्ट-२) जोडा.

प्र.१ (अ) तुम्हास पुरविलेल्या विषयावर नकाशाचा अभ्यास करा (परिशिष्ट-१) आणि खालिल प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (i) नकाशाचा विषय आणि नकाशाशास्त्रीय तंत्र कोणते ते सांगा. (०२)
- (ii) कोणत्या देशात लागवड योग्य जमिनीचे प्रमाण सर्वात जास्त आहे आणि का ? (०३)
- (iii) कोणत्या देशात लागवड योग्य जमिनीचे प्रमाण सर्वात कमी आहे आणि का? (०३)
- (iv) यु एस ए व युके मिळून एकूण लागवड योग्य जमिनीची टक्केवारी किती आहे ते सांगा. (०२)

(ब) तुम्हास पुरविलेल्या जगाच्या नकाशात खालिल बाबी योग्य ठिकाणी दाखवा व नावे द्या. (परीशिष्ट-२)

- (i) बेटाचे स्थान असलेला एक देश आणि खंडान्तर्गत स्थान असलेला एक देश. (०२)
- (ii) भारतातील एक पठार आणि दक्षिण अमेरिकेतील एक प्रमुख पर्वत सांगा. (०२)
- (iii) जगातील कोणतीही दोन महासागरे. (०२)
- (iv) मानव विकास निर्देशांक जास्त असलेला एक देश आणि विरळ लोकसंख्या असलेला एक प्रदेश. (०२)
- (v) नैसर्गिक वायूच्या उत्पादनात अग्रेसर दोन देश. (०२)

प्र.२ (अ) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेची कार्ये कोणती ते सांगा. (१०)

(ब) परिसंस्थेचे घटक स्पष्ट करा. (१०)

किंवा

(क) योग्य उदाहरणांच्या सहाय्याने मानव-पर्यावरण संबंध वर्णन करा. (१०)

(ड) टिपा लिहा: i) पर्यावरण अभ्यासाची व्याप्ती ii) जैविक घटकांची पर्यावरणातील भूमिका (१०)

प्र.३ (अ) संसाधनाची व्याख्या द्या आणि संसाधनाच्या उपयोगितेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. (१०)

(ब) परंपरागत उर्जा साधने यावर वृत्तान्त द्या. (१०)

किंवा

(क) संवर्धन म्हणजे काय? संसाधन संवर्धनाच्या पद्धती सांगा. (१०)

(ड) वन संसाधन व्यवस्थापनाशी संबंधित समस्या स्पष्ट करा. (१०)

प्र.४ (अ) मानव विकास निर्देशांक (HDI) यांवर वृत्तान्त द्या. (१०)

(ब) भारतातील लोकसंख्या विस्फोट यावर सविस्तर लिहा. (१०)

किंवा

(क) टिपा लिहा.

(१०)

- (i) भारतात लोकसंख्या नियंत्रणावर करण्यात येणाऱ्या उपाय योजना.
- (ii) पर्यावरण व मानवी आरोग्य.

(ड) 'लोकसंख्या संक्रमण सिद्धान्त' यावर चर्चा करा.

(१०)

प्र.५ (अ) शहरी क्षेत्रातील हवा संसाधनाच्या अवनतीचे वर्णन करा.

(१०)

(ब) चिरन्तन नगरे यावर वृत्तान्त दया.

(१०)

किंवा

(क) टिपा लिहा.

(१०)

- (i) शहरातील गर्दी आणि संसाधनावरील ताण.
- (ii) नागरी औष्णिक बेटे.

(ड) शहरात होणाऱ्या स्थलान्तरामुळे निर्माण झालेल्या समस्यांवर चर्चा करा.

(१०)

Que.01 A.

2121 531214520121

विश्व-दी

वर्ष 2014 - 2014

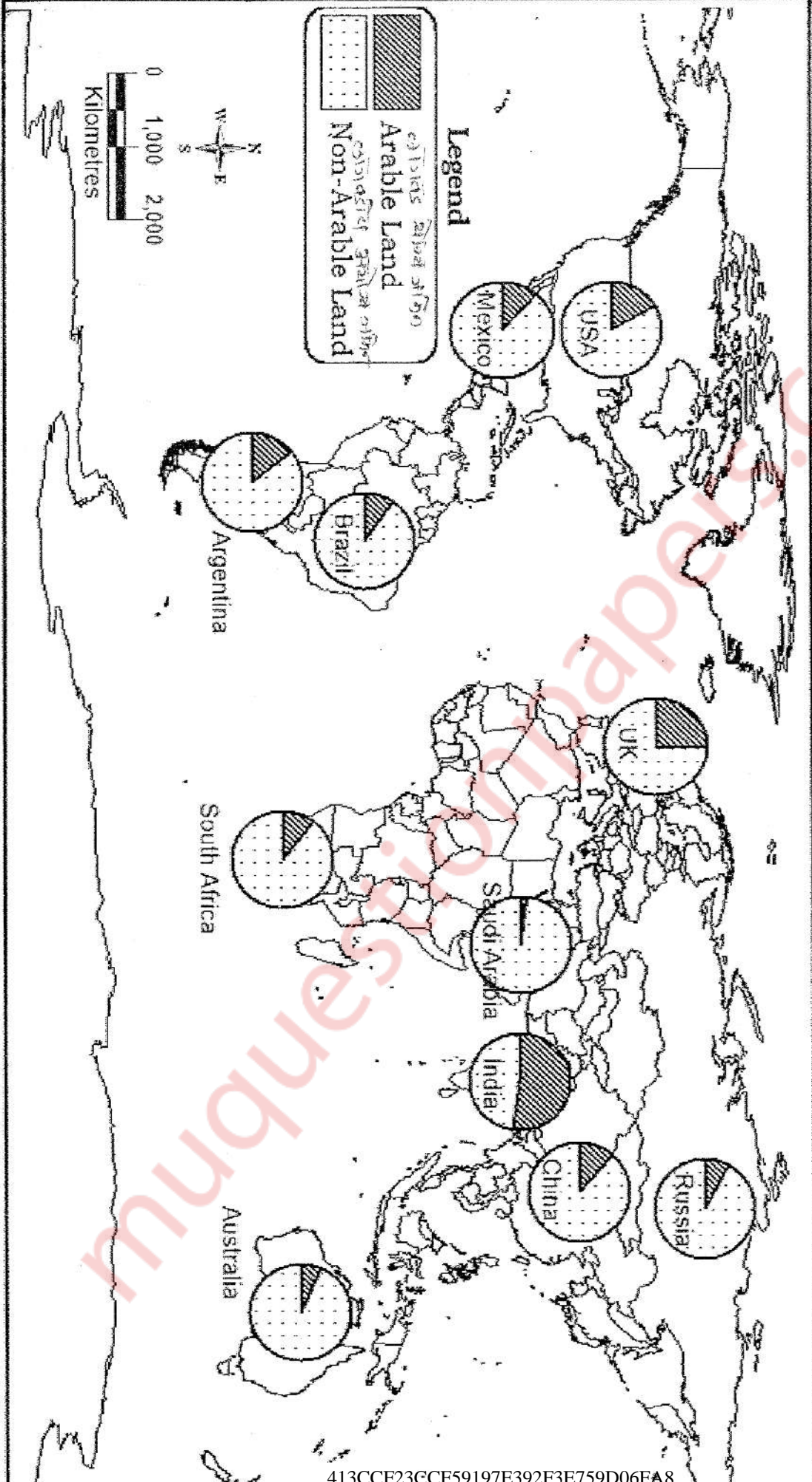
चयनित देशों

परिणत

Appendix-1

पृष्ठ - 1

World : Percentage of Arable Land - 2014 (Selected Countries)

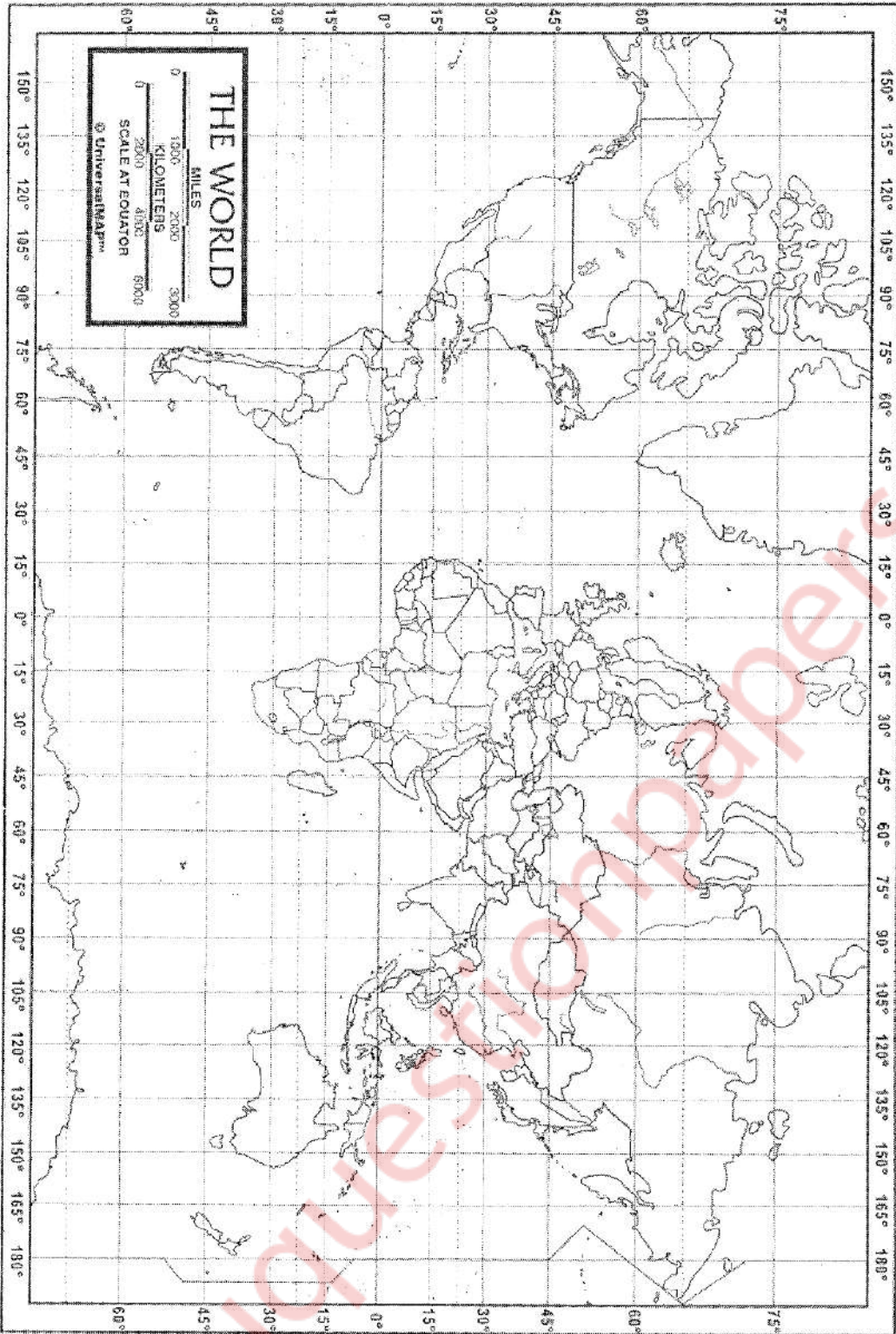

Question No: 1 (b) Appendix: 2 (परिशिष्ट :2)

WORLD MAP

Seat Number:

Supervisor's Signature:

KEY

- i. _____
- ii. _____
- iii. _____
- iv. _____
- v. _____